

Posudek na bakalářskou práci

Kateřiny Navrátilové

Genderové stereotypy v knížce Ferdy Mravence

Výběr pramene pro tuto bakalářskou práci se ukázal být, po počátečním váhání, velmi šťastný, protože tato klasika se při hlubším pohledu jeví jako z genderové perspektivy značně problematická. Zajímavě tuto skutečnost osvětluje i biografický kontext, z něž vychází podezření, že Sekora psal knížky o Ferdovi Mravenci a dalším hmyzu víceméně pro chlapce. Z genderového pohledu by to byla sama o sobě zajímavá informace, která by vysvětlovala nepopíratelný androcentrismus těchto knížek pro „děti“, jak je vesměs chápeme, méně však sexistické poselství těchto knížek, jež nelze zcela svádět na ještě pochopitelné dobové stereotypy. Problém je dvojí povahy: jednak jde o obtížnou potenciální identifikaci dívčích čtenářek s předloženými ženskými postavami, jednak o obraz ženství, poselství předkládané jak dívkám, tak chlapcům. Že knížka Ferdy Mravence problematické znaky vykazuje, se Kateřině Navrátilové podařilo v práci přesvědčivě doložit - celkové řemeslné provedení práce však splňuje pouze minimální nároky kladené na bakalářskou práci.

Již Úvod není sepsán náležitě, chybí jasná formulace výzkumné otázky a představení metody. Ani informace o výběru teoretické literatury není kvalitní, autorka nepochopila, že teoretická část není o osvětě čtenářstva, ale o hledání vhodných konceptů pro následnou analýzu. Tomu odpovídá i zpracování teorií, které nesvědčí o hlubším porozumění základním pojmům, například deklarované „přesné rozlišení“ mezi pohlavím a genderem je problematická formulace, neboť současné diskuse tuto hranici zásadním způsobem problematizují, najdeme redukci genderu na „identitu“ žen a mužů, ačkoli na přednáškách, k nimž se autorka hlásí, byl mnohem více zdůrazněn širší pojem genderový řád, s nímž nepracuje. Autorka sice vychází ze standardní publikace Renzetti/Curran, ale neuspokojivý, nahodilý, je způsob, jak z ní excerpuje. Velmi problematické je také to, že současně vychází z publikace Barrash/Lipton, aniž by se vypořádala se zcela odlišnými východisky těchto autorů a sdělila své vlastní východisko či paradigma.

Požadavek hledání klíčových konceptů však autorka solidně naplňuje v případě pojmu „stereotyp“ a „genderový stereotyp“. Vybrala si relevantní literaturu a dobře ji zpracovala. V analytické části ji pak efektivně využila, když ze dvou zdrojů vytvořila pojmovou mřížku stereotypních znaků spojovaných s jedním a druhým pohlavím, funkčních pro identifikaci stereotypů v prameni. Další části teorií, genderová socializace, genderová identita a média mají opět charakter školáckého konspektování bez jasného autorského cíle, explicitní vazba mezi těmito výpisky a cílem práce je minimální, a jak v tak mnohých bakalářkách evidentně slouží pouze k „nafouknutí“ rozsahu. Není například jasné, proč se autorka tolik věnuje médiím, když má podstatně relevantnější zdroje přímo k problematice knížek pro děti, a obecně by byla genderová literární studia mnohem adekvátnější než studia mediální. U dětských knížek byl jednoznačně šťastnou volbou Karsten, oproti méně relevantním rozvláčně opsaným zdrojům ho však autorka vzala poměrně zkrátka. Celkově tedy teoretická část nesvědčí o samostatném přemýšlení a neukazuje o mnoho víc, než že autorka umí opisovat.

V analytické části je dobře představen pramen, i když by byla jistě také zajímavá a volbu pramene podporující informace o celkovém počtu výtisků ze všech vydání. Máme pouze tu o 4. vydání, z něž autorka čerpala. Jako metoda analýzy byla na mé doporučení použita aplikace pojmové mřížky znaků genderových stereotypů, kde autorka vhodně zkombinovala bohaté katalogy znaků podle Basow a Karstena. Mohla sice podrobněji popsat, jak přesně postupovala, nicméně vidíme naprostou důslednost v tom, že každý znak, který v analyzované knize identifikovala jako genderový stereotyp, zdůvodňuje odkazem na jeden z vybraných zdrojů. Silnou stránkou této práce je samotný sběr genderově relevantních situací a postav, s nímž si autorka dala velkou práci a jenž je až překvapivě

bohatý. Identifikovala přitom nejen genderové stereotypy, ale také situace, které je prolamují (Ferdův pláč), a další genderové fenomény, všímá si mimo jiné i prostorů, v nichž se situace odehrávají. Za užitečný (a dle sekundární literatury relevantní) poznatek považuji také jakousi kvantitativní analýzu, která ukazuje asymetrii v samotném zastoupení mužských a ženských postav. Velmi signifikantní jsou také dvojice otců a synů, kterých si autorka správně všimla, kdyby však měla náležitě zvládnutou práci s teoriemi, našla by zde klíče k interpretaci tohoto jevu a mnoha dalších. Nedostatkem analytické části tedy je, že nejsou představeny další postupy nebo klíče, na jejichž základě autorka zaznamenávala genderové jevy. Přitom si všímá například takových rozdílů, jako mají-li postavy osobní jména, a jazyku věnuje pozornost na více místech. Celkově analýza trpí také převažující popisností, jemnější, rafinovanější genderové analýzy zde nejsou, nabízí se například tematizovat právo mužské postavy na roztomilé vady (Pytlík). Přesto, jak bylo řečeno, oceňuji jako solidně odvedenou práci již samotný sběr situací a postav, který je proveden zodpovědně a detailně a přesvědčivě odůvodňuje oprávněnost genderové analýzy této dětské literatury, která stále představuje oblíbenou klasiku.

Celkově tato bakalářská práce splňuje požadované nároky, je velmi poctivá v rešeršní práci s textem a zdařilá v prokázání závažnosti tématu, zatím však ještě nevyzrálá v práci s teoriemi a s tím souvisejícími interpretačními dovednostmi.

Práci doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnocení dobře.

PhDr. Hana Havelková, PhD.

Vedoucí bakalářské práce

V Roztokách 1. 9. 2016